जनता महाविद्यालय,चंद्रपूर

गृहअर्थशास्त्र विभाग

सेमेस्टर –1

कार्य सरलीकरण

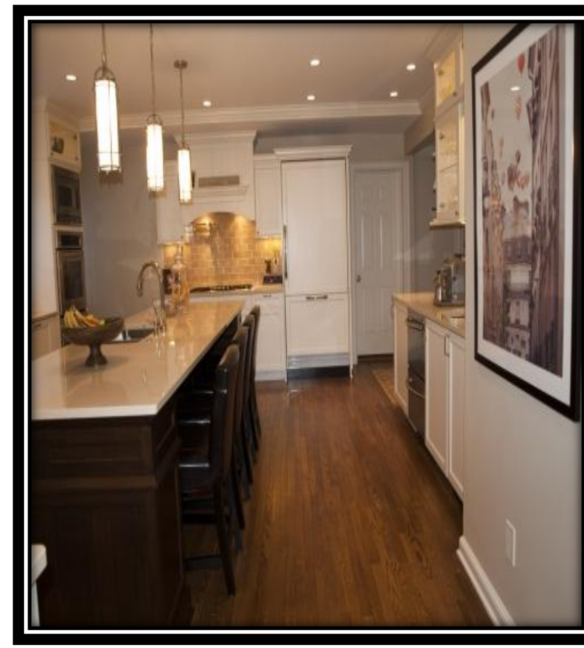

कार्य सरलीकरण

- प्रस्तावना :–

समाजातील परिवर्तन वाढती महागाई, औद्योगिकरणामुळे स्त्रियांना अर्थार्जनासाठी घराबाहेर पडावे लागले. घरातील गृहीणीवर घरातील आणि बाहेरील जवाबदारी पडल्यामुळे कार्य सरलीकरणाची गरज वाटली. कार्य सरलीकरण म्हणजे सरळ सोप्या पद्धतीने कमी वेळात कमी श्रमात काम पूर्ण करणे, उपलब्ध साधनांचा उपकरणाचा वापर करून सोप्या पद्धतीने थोडे श्रम,वेळ वापरून जास्तीत जास्त काम पूर्ण करणे म्हणजे कार्य सरलीकरण आहे.

कार्य सरलीकरणाची व्याख्या

- निकेल व डॉर्सी:–

‘‘कार्यसरलीकरण म्हणजे कोणतेही काम करण्याची सर्वात सोपी, सरळ व जलद काम करता येणारी विचारपूर्वक शोधून काढलेली पद्धत.‘‘

- ग्रास क्रॅंडल :–

‘‘दिलेल्या वेळात व षक्तीनुसार जास्तीत जास्त काम करणे किंवा दिलेले काम पूर्ण करण्याकरिता कमीत कमी वेळ कमीत कमी श्रमाचा वापर करणे म्हणजे कार्य सरलीकरण होय.‘‘

देवदास :–" कार्य सरलीकरण म्हणजे वेळ आणि श्क्ती यांचा कमीत कमी उपयोग करून कार्य सपंन्न करण्याचे तंत्र होय."

कार्य सरलीकरणाचे महत्व

- काम करण्याच्या पद्धतीमध्ये परिवर्तन केल्यामुळे कामासाठी चालणे कमी होते शारीरिक श्रम कमी कमी लागून ऊर्जेची बचत होते.
- कामाच्या पद्धतीत परिवर्तन केल्यामुळे थकवा कमी येतो.
- काम करण्याची नवीन पद्धत शिकायला मिळते.
- काम करण्याची सरळ सोपी पद्धत शोधून काढल्याने वेळ कमी लागतो, वेळेची बचत होते.

Changing work sequence

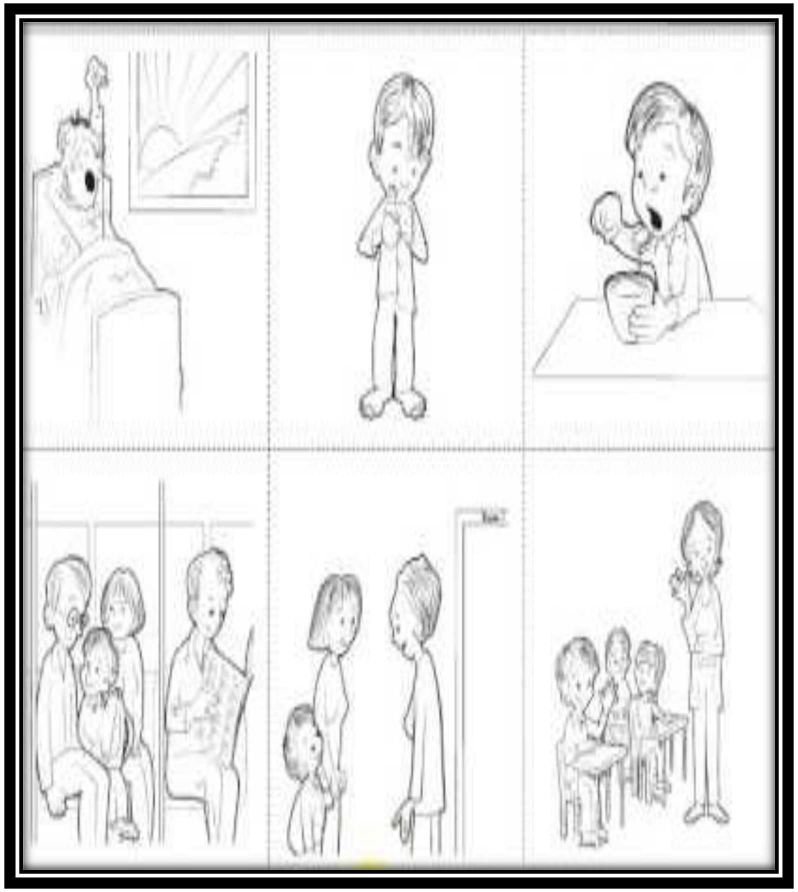

Using appropriate postures

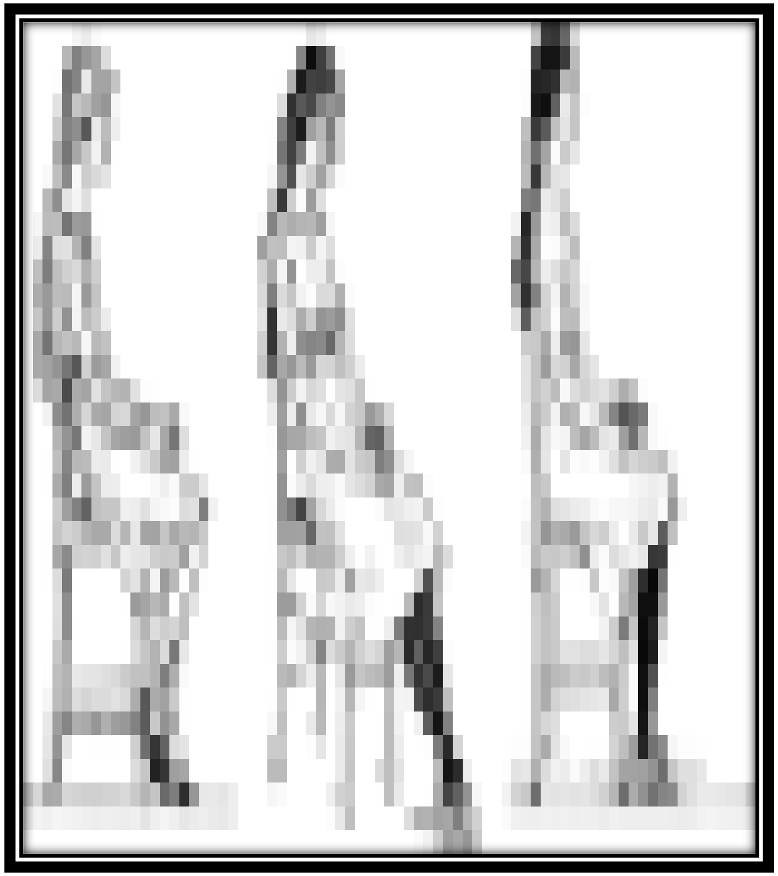

कार्य सरलीकरणाचे तत्व

1} कार्य पद्धतीचा अभ्यास करणे

2} कार्याचे मुल्यांकन करणे

3} घरातील कार्याची विभागणी

4} कामात आवश्यक वाटणारे बद्दल करणे

5} सवयी बदलविणे

1} कार्य पद्धतीचा अभ्यास करणे :–

प्रत्येक व्यक्तीची काम करण्याची पद्धत ही वेगळी असते. परंतु अनेक वर्षाची सवय, परंपरा, अनुकरण, अनुभव यामुळे कळत न कळत त्याच पद्धतीने काम केले जाते या कामामुळे जास्त श्रम व वेळ खर्च होतो कारण काम करण्याची पद्धत चुकीची असते व दर्जा कमी असतो. त्यामुळे या कार्य पद्धतीचा सविस्तार अभ्यास करणे आवश्यक आहे.

2} कार्याचे मुल्यांकन करणे :–

आपण आपल्या कामाचे निरिक्षण करतांना स्वतःला प्रश्न विचारावे की मला या कामाला इतका जास्त वेळ लागतो जर मी वेगळया पद्धतीने हे काम केले तर वेळेची, श्रमाची बचत होईल व त्यामुळे कामात सुधारणा करता येते व`ार्य सरलीकरण साधता येते.

3} घरातील कार्याची विभागणी :–

गृहिणी एकटीच सर्व कामे करू शकत नाही. त्यामुळे तिने घरातील सदस्यांची आवड, वय, योगयता, उपलब्ध वेळ, बौद्धीक क्षमता, शारीरिक क्षमता लक्षात घेऊन कामाची विभागणी करावी. यामुळे सदस्यांमध्ये प्रेम सहानुभूतीची भावना निर्माण होऊन एकत्र काम करण्याची सवय लागेल व प्रत्येक व्यक्तीकडून सहकार्य घेऊन कार्य सरलीकरण साधल्या जाईल.

4} कामात आवश्यक वाटणारे बद्दल करणे :–कुठल्याही कामाचे मूल्यांकन केल्यानंतर लक्षात येते की कामाची सोपी पद्धत कोणती आहे त्या पद्धतीची अवलंब करुन कामात आवश्यक वाटणारे बदल करुन नविन पद्धतीने काम पूर्ण करावे व कार्य सरलीकरण साधवे.

5} सवयी बदलविणे :–

एकदा पडलेली सवयी लवकर बदलता येत नाही. परंतु तेव्हा काम करण्याची नवी पद्धती माहित होते ज्याने वेळ व श्रमाची बचत होते. अशा पद्धतीने काम करण्याची सवय लावणे आवश्यक आहे. हळूहळू नविन सवयी पडते व त्या पद्धतीने काम करु लागतो वा त्यामुळे कायर्ग सरलीकरण साधल्या जाते.

ठिकान निट नेटके पणे व्यवस्थित ठेवणे

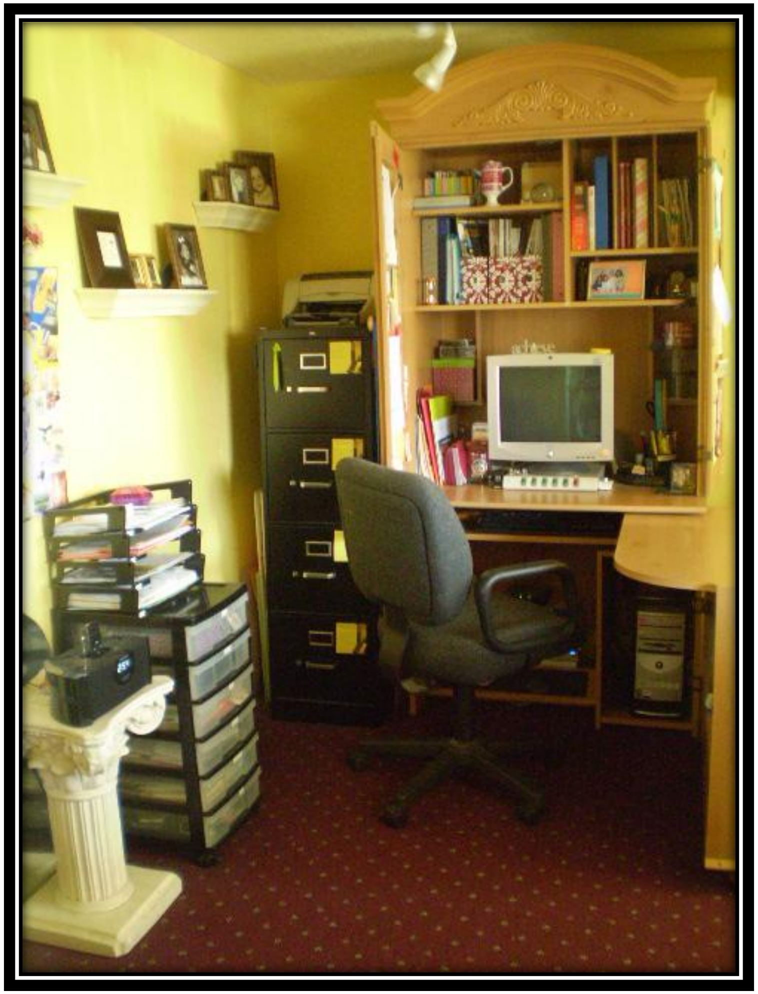

काम करण्याच्या पद्धतीमध्ये सुधारणा

- प्रत्येक गृहिणी वेगवेगळया प्रकारची कामे करावी लागतात.वेळ आणि श्रमाची बचत झाली पाहिजे. म्हणून काही संशोधन केले गेले. कार्यसरलीकरणच्या पद्धतीने केल्यास साधन संपत्तीची बचत होते.

1} आंथरुण घालणे

2} भांडी धुणे

3} कपडे धुणे

4} फरशी झाडणे

5} फर्नीचर स्वच्छता

यंत्र प्रणालीचा समायोजन

यंत्र प्रणालीचा वापर करूण वेळेची बचत करणे

यंत्र प्रणालीचा वापर करूण वेळेची बचत करणे

THANK YOU!